

ΟΙ ΣΥΝΕΙΚΟΝΕΣ ΤΟΥ ΕΛΥΤΗ ΚΑΙ Η ΣΥΓΓΥΜΝΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΙΣΘΗΣΕΩΝ

Μαρίνα Λαμπρόκη-Πλάκα

Ο Οδυσσέας Ελύτης μπορεί να διεκδικήσει αβίαστα τον τίτλο του πιο φιλότεχνου, του πιο ειδήμονα ποιητή του 20ού αιώνα. Οι γνώσεις του, διόλου ξηρές ή εγκυκλοπαιδικές, αθροίζουν το ανθολόγιο ενός ηδονοθήρα. Οι συγκινήσεις που θησαυρίζει από την περιήγησή του στην ιστορία της τέχνης διαποτίζουν και ζωογονούν την ποίησή του. Η επικοινωνία του με την τέχνη είναι συναισθησιακή. Γνωρίζει την θεωρία των «ανταποκρίσεων» (“correspondances”) του Μπωντλαίρ και του Μαλλαρμέ, μια θεωρία που είχε προαγγείλει ο Πλάτων μιλώντας για τη «συγγυμνασία» των αισθήσεων.

Είναι άδικη και λανθασμένη η κρίση ότι ο Ελύτης είναι «εικαστικός» ποιητής, ότι υπηρετεί υπέρμετρα την αίσθηση της όρασης. Ας τον αφουγκραστούμε: οι αισθήσεις του ποιητή, «ασκημένες όπως ένα λαγωνικό», «επιστρέφουν από τα πεδία» όπου τις έχει «εξαπολύσει κρατώντας στα δόντια τους θηράματα της ίδιας σπουδαιότητας μ’ αυτά που κατά καιρούς έχουν επιτύχει να «χτυπήσουν» οι θρησκείες». Για να βρεις την «ιδιωτική σου οδό», προτρέπει, πρέπει «να ’χεις την ψυχή σου στα δάχτυλα, στα μάτια, στα ρουθούνια, στα χείλη»¹.

«Η φίλια δυο αισθήσεων είναι συχνά η έναρξη μιας ερωτικής ιστορίας. Όταν αγγίζεις, βλέπεις...» «Ευτυχώς που τα αυτιά λαίμαργα μεγαλώνουν τον ήχο και τον μετατρέπουν σε χρώμα· που κι αυτό πάλι μεθερμηνεύεται σε πολλαπλές αποχρώσεις, με ισάριθμα νοήματα». «Η εξ ύδατος άδουσα ροή εκβάλλει κατευθείαν στην εικόνα. Το κατρακυλητό, το μουρμούρισμα, το μινύρισμα με κάθε άκουσμα... μετατρέπονται σε πολλαπλά σχημάτων παιχνίδια...» Ένα «μεταξένιο μπλε μωβ» εξισώνεται με ένα «basso continuo»². Αλλού πάλι, απηχώντας τα χρώματα των φωνηέντων του Ρεμπώ, μιλάει για «πλήθος από μωβ «όχι» και κόκκινα «ναι» και σιωπηλά «πάντα» και ηχηρά «ποτέ», όλα τους με τρόπο τοποθετημένα σε σχέδια γεωμετρικά, δοσμένα κατευθείαν από την ψυχή σου»³.

Ο Οδυσσέας Ελύτης μύηθηκε πολύ νωρίς στην μοντέρνα τέχνη στο περιβάλλον του Ανδρέα Εμπειρίκου: «Την άνοιξη του 1935, με τη βοήθεια του Ανδρέα Εμπειρίκου –που είχε βάλει πρόθυμα στη διάθεσή μου και τη μεγάλη του βιβλιοθήκη– άρχισα κάπως αδέξια στην αρχή να γίνομαι ο κατάπληκτος θεατής ενός παράξενου κόσμου που αναπηδούσε χωρίς να το πολυκαταλαβαίνω και ο ίδιος από μέσα μου». Στις αρχές Φεβρουαρίου του 1935 ο Ανδρέας Εμπειρίκος μιλάει στο *Atelier* με θέμα «Υπερρεαλισμός, μια νέα